

بیمه محصولات کشاورزی در کشورهای در حال توسعه

ترجمه آیت کریمی

بنابه تصمیم سیزدهمین نشست کمیته مالی و مطالعات بازرگانی آنکتاد به دبیرخانه این سازمان ماموریت داده شد تا در مورد افزایش آگاهیهای عمومی در کشورهای در حال توسعه به ویژه در امر کشاورزی و بسط و گسترش بیمه محصولات کشاورزی در جوامع روستایی مطالعاتی به عمل آورد و با هماهنگی و استفاده از سوابق سایر ارگانها و سازمانهای مشابه گزارش جامعی تهیه و به کمیته ارائه کند. گزارش ابتدا برای بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه تهیه شده بود و سپس به گروهی از کارشناسان و متخصصان بیمه برای اظهار نظر و توصیه برنامه‌های بیمه‌ای مناسب برای این بخش تسلیم شد.

فصل اول گزارش تحت عنوان بیمه محصولات کشاورزی و توسعه آن حاکی از این است که بخش کشاورزی رشته اصلی فعالیتهای اقتصادی در اغلب کشورهای در حال توسعه است و بخش عمده تولید ناخالص ملی و همچنین درصد بالایی از اشتغال در این کشورها به این منبع سنتی تعلق دارد. تجربه کشورهای صنعتی نشان می‌دهد که بهره‌وری در بخش کشاورزی لازمه خودکفایی اقتصادی است. بنابراین به همان اندازه همانند رشد و توسعه صنعتی باید به آن توجه شود و همگام با صنعتی شدن کشور، بخش کشاورزی آن هم به همان نسبت توسعه و گسترش پیدا کند.

درآمد اندک، نسبت سرمایه به نیروی کار و عدم مراقبت کافی از تولید محصولات کشاورزی از مشخصات بخش کشاورزی در اغلب کشورهای در حال توسعه است که گزارش این نکات را مورد تاکید قرار داده است. شکاف عمیق بین اقتصاد شهری با اقتصاد روستایی نه تنها از لحاظ تکنولوژی بلکه با اهمیت تر از آن از لحاظ دسترسی به خدماتی نظیر حمل و نقل، درمان، اعتبارات و بیمه به چشم می‌خورد. بیمه به عنوان بخشی از یک برنامه جامع خدمات حمایتی واقعیت انکارناپذیری است که ضرورت آن در دومین نشست کنفرانس ملل متحد که در پاریس تحت عنوان بررسی رشد کشاورزی کشورهای کم توسعه یافته برگزار شده مورد تاکید قرار گرفته

است. بخش کشاورزی به علت نوسانهای جوی برخلاف بخش صنعتی همیشه زمینه فعالیت پرخطری محسوب می شده است. کشاورزان در تلاش برای کنترل و پایین آوردن ریسک این بخش هستند ولی به رغم تلاشهای گسترده به منظور کنترل ریسک هنوز حوادث نامترقبه طبیعی و فاجعه آمیز تهدید جدی در فعالیتهای بخش کشاورزی به شمار می آید. اینجاست که بیمه می تواند با ارائه سرویس مناسب و تامین انواع پوششهای بیمه ای نقش اساسی در تقویت این بخش ایفا کند. ایجاد تحول و انتقال از بخش کشاورزی سنتی به کشاورزی پیشرفته، در گرو ارائه اعتبارات کامل به بخش کشاورزی است. گزارش اشاره می کند که برای رشد کشاورزی ضروری ترین ابزار اختصاص اعتبارات کافی به بخش کشاورزی است. طبق گزارش کارشناسی که در اواسط دهه ۸۰ از بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه تهیه شده تنها ۵ درصد از کشاورزان قاره آفریقا و ۱۵ تا ۲۰ درصد از کشاورزان آسیا و امریکای لاتین از اعتبارات کشاورزی بهره مند هستند. اعتبارات مناطق روستایی در اغلب کشورهای مورد مطالعه از طریق مؤسسه های اعتباری خصوصی با درصد بهره بسیار بالا تامین می شود. نیاز به اعتبارات با شرایط سهل و بهره پایین برای رشد بخش کشاورزی بسیار واضح و روشن است و نیاز به توجیه ندارد. بیمه اعتبارات کشاورزی برای کشاورزان کلید حل این مشکل است. بیمه مرهونات بانکی بیمه متداولی است که اگر راهن نتواند در سررسید معین اقساط وام خود را تادیه نماید یا خریدار نتواند به موقع بهای کالای خریداری شده را برای فروشنده حواله کند در آن صورت این شرکت بیمه است که باید تعهدات بیمه گذار خود را انجام دهد. در بخش کشاورزی نیز همین روش می تواند اجرا شود. هرگاه کشاورز به دلیل تحقق خطرهای بیمه شده نتواند محصول کافی از فعالیتهای خود به دست آورد در آن صورت این شرکت بیمه است که باید خسارت کشاورز را پرداخت کند. از این طریق است که مؤسسه های اعتباری تضمین کافی برای وصول مطالبات خود در اختیار داشته و می توانند با خاطری آسوده تسهیلات اعتباری خود را به بخش کشاورزی گسترش دهند.

گزارش تاکید می کند که به رغم بهره بالای اعتبارات کشاورزی همچنین وجود موانع و مشکلات، ارائه اعتبارات به بخش کشاورزی با سرعتی قابل قبول در حال گسترش است که باید مورد حمایت قرار گیرد. در رابطه با توسعه بخش کشاورزی و استفاده از تکنولوژی پیشرفته، گزارش، اهمیت بیمه محصولات کشاورزی را با اهمیت تلقی می کند. استفاده از تکنولوژی، ماهیتاً خطرهای بالقوه را به دنبال داشته و ریسکها را افزایش می دهد و از سوی دیگر نیازمند سرمایه گذارهای جدید با استفاده از اعتبارات است. با ارائه تامین بیمه ای، کشاورز قادر خواهد

بود که از تواناییهای تکنولوژیکی در حرفه خود بهره‌مند شود و با خیال آسوده تولیدات خود را افزایش دهد. در جهت همین سیاستهای حمایتی است که کشورهای مختلف برنامه‌های خاصی را در مقابل خطرهای فاجعه‌آمیز برای حمایت کشاورزان تهیه می‌کنند. به همین منظور قوانین لازم در برخی از کشورها به تصویب رسیده و در برخی دیگر مقررات ویژه‌ای براساس اصل حمایت از کشاورزان تنظیم شده است. برای حل مشکلات عدیده بخش کشاورزی، بیمه بهترین مکانیزم است. بیمه می‌تواند از طریق کانالهای سازمانی، خدمات خود را ارائه کند و کمک مؤثری در رشد بخش کشاورزی و توسعه اقتصاد روستایی باشد.

فعالیت بیمه کشاورزی، بیشتر روی بیمه محصولات اساسی کشاورزی متمرکز است که در درجه نخست اهمیت قرار دارند. سایر انواع بیمه‌های کشاورزی نظیر بیمه ماشین‌آلات کشاورزی، بیمه دام، جنگل و مراتع، باغبانی، صیفی‌جات، فضای سبز، مزارع، تاکستانها، زنبور عسل، پرورش نهال و غیره در درجه بعدی اهمیت قرار دارند. پوشش بیمه در این بخش شامل کاشت، داشت، برداشت، انباشت و حمل به بازار برای فروش است. در بخش داراییها و سرمایه‌گذاریها تامین بیمه ماشین‌آلات کشاورزی، ابزار و تجهیزات و کارخانجات تبدیلی محصولات کشاورزی را نیز دربرمی‌گیرد. از آنجا که بخش کشاورزی پیشرفته در کشورهای در حال توسعه نیازمند سرمایه‌گذاری است و این امر هم اکنون با سرعت در حال گسترش است بیمه نقش اساسی در توسعه این تحولات داشته و خواهد داشت. پژوهشهای جالب توجهی برای اصلاح بذر و دانه‌های گیاهی در جهت افزایش محصولات و بهبود کیفیت آنها انجام گرفته است. بیمه برای تضمین و تامین این نوع اصلاحات کمک مؤثری است. گزارش اشاره به پوشش بیمه جدید و جالبی در این رشته دارد که در کشورهای مختلف در حال بحث و بررسی است و در آینده نزدیک به بازار ارائه خواهد شد و آن بیمه ریسک ناشی از مسؤولیت حرفه‌ای تولیدکنندگان و فروشندگان، تحت عنوان بیمه مسؤولیت حرفه‌ای تجارت بذر و دانه است که در آن بیمه‌گر، بیمه‌گذاران خود را در مقابل زیان مالی ناشی از کاهش محصول، خطا و اشتباه تولیدکننده و فروشنده تحت حمایت قرار می‌دهد.

در گزارش، اشاره به پوشش بیمه جدیدی شده که اخیراً بازار هندوستان آن را پیشنهاد کرده و آن بیمه جبران هزینه و زیان ناشی از حفر چاه آب در مناطق روستایی در صورت دسترسی نداشتن به آب است. رشد بیمه درگرو رشد صنعت است و در اغلب کشورهای در حال توسعه فعالیت مؤسسه‌های بیمه در مناطق شهری و قطبهای اقتصادی متمرکز شده و تنها با پیشرفت و رشد صنعت و بنگاههای اقتصادی شهری صنعت بیمه هم رشد می‌کند.

در حالی که در برخی از کشورهای در حال توسعه به ویژه در قاره آفریقا رشد بخش اقتصادی امروزی بسیار بطئی یا بعضاً متوقف است و حتی در برخی از کشورها در حال کاهش ظرفیت رشد اقتصاد روستایی بسیار بالاست؛ دلیل آن از یک سو محدودیت و سطح پایین ارائه خدمات بیمه‌ای در بخش کشاورزی و از سوی دیگر ظرفیت بالقوه بالای رشد بخش کشاورزی است که اگر با برنامه‌ریزی زیربنایی و حمایتی همراه باشد فرصتهای خوبی برای افزایش محصولات کشاورزی است و رشد صنعت بیمه را نیز به دنبال خواهد داشت. گزارش آنکتابد پیش‌بینی می‌کند که در دهه‌های آینده با آزادسازی اقتصاد کشورها، صنعت بیمه در بازارهای مناطق شهری با ترافیک و رقابت شدیدی مواجه شود، در آن صورت مؤسسه‌های بیمه تمایل پیدا می‌کنند که به بازار بکر و قابل رشد اقتصاد روستایی که با آن آشنا هستند رو آورند که امتیازات و چشم‌انداز خوبی را هم اکنون از خود نشان می‌دهد. برای آن دسته از مؤسسه‌های بیمه که آشنایی یا فعالیت کشاورزی روستایی ندارند ولی علاقه‌مند به فعالیت در این رشته هستند گزارش، گسترش تولیدات فعلی آنها به مناطق روستایی را پیشنهاد می‌کند. بیمه عمر، بیمه حوادث، بیمه منازل مسکونی و مغازه‌ها به عنوان شروع از جمله رشته‌های گسترش‌یابنده در مناطق روستایی است. اگر آغاز برنامه با ایجاد ارتباط با مؤسسه‌های اعتباری باشد هزینه ورود به بازار کاهش می‌یابد و زمینه‌ای خواهد شد برای معرفی تولیدات جدید که در رابطه مستقیم با بیمه محصولات کشاورزی است. گزارش می‌گوید اهمیت فروش و گسترش بیمه در رشته‌های ساده بنابه دلایل اقتصادی برای شرکتهای بیمه تفهیم نشده است در صورتی که آنها می‌توانند با ارائه انواع پوششهای گروهی ارزان قیمت، بیمه را به روستاها ببرند. با فروش بیمه‌نامه‌های ساده با حق بیمه نازل و کنترل شدید هزینه‌های اداری، شرکتهای بیمه قادر خواهند بود اعتماد مشتریان را به سوی خود جلب کنند. با ایجاد ارتباط و همکاری با سایر سازمانها و ارگانهای بازرگانی، نظیر بانکها، اداره‌های بازرگانی مؤسسه‌های بازاریابی می‌توان ارائه خدمات بیمه‌ای را تسهیل کرد. برای مثال می‌توان از یک روش اجرا شده در هند مثال زد. در آنجا آژانسهای در رشته بیمه‌های کشاورزی فعالیت می‌کنند که دارای یک بیمه‌نامه عمومی به نام "Master Policy" هستند. وظیفه آنها جمع‌آوری حق بیمه از استفاده‌کنندگان و تفهیم ریسکهای بیمه شده به آنان و پرداخت خسارت است. در کشور زامبیا بانکها و مؤسسه‌های تعاونی، فروشندهگان بیمه هستند و بخش اعظم خدمات بیمه‌ای گروهی را برای شرکتهای بیمه انجام می‌دهند. از دیدگاه کنترل هزینه‌ها می‌توان در مناطق مختلف از استراتژیهای مختلفی استفاده کرد. از آنجا که ارتباط ویژه‌ای بین بانکها و شرکتهای بیمه به خصوص بانک کشاورزی و بانک اعتبارات کشاورزی وجود دارد،

می‌توان موافقتنامه‌ای با بانکها تنظیم کرد که کلیه اعتبارات کشاورزی تحت پوشش بیمه باشد و حتی بخش عمده‌ای از عملیات اداری شرکت بیمه می‌تواند از طریق بانک انجام شود. برای مثال گزارش، از پاکستان و زامبیا نام می‌برد که کارشناسان اعتبارات مؤسسه‌های بانکی ریسکهای کشاورزی را ارزیابی و کارشناسی می‌کنند.

در رابطه با ارزش توافقی (agreed value) گزارش اشاره می‌کند که مفهوم میانگین (average) را نمی‌توان به‌عنوان ارزش توافقی به‌کار برد ولی به‌رحال باید دقت لازم برای کفایت مبلغ بیمه شده مبذول شود تا از کم‌بیمه‌گی اجتناب گردد. البته لازم است یادآور شود که بیمه نمی‌تواند پاسخگوی کلیه آلام و دردها و مشکلات روستاییان باشد. همچنین کشاورزان واجد شرایط که بیمه‌گذاران بالقوه محسوب می‌شوند باید نیاز به بیمه و اهمیت پوشش بیمه‌ای را احساس کنند و با آموزش و کار فرهنگی به آنان آگاهیهای لازم داده شود تا خود به دنبال اخذ پوشش بیمه باشند. واقعیت این است که اطلاعات کافی در این زمینه در کشورهای جهان سوم وجود ندارد و کار اساسی در جهت شناخت و آموزش فرهنگ بیمه صورت نگرفته است. این مشکلات توسعه امر بیمه را با دشواری مواجه می‌سازد. در رابطه با مشکلات، گزارش به عدم اختیار در انتخاب ریسک اصلح (anti selection) و به خطرهای انسانی ریسکهای کشاورزی اشاره می‌کند. در زمینه تحقیق و بررسی برای ارزیابی و پرداخت خسارها، گزارش به دور راه حل که در کشورهای هند و فیلیپین تجربه شده اشاره می‌کند و آن استفاده از امکانات آژانسها، نمایندگیها و شعب سازمانهایی نظیر نوسازی و گسترش کشاورزی و تعاون روستایی و اعتبارات کشاورزی است که خود دارای دو وظیفه جدا و مستقل از همدیگرند. به‌رحال ورود و فعالیت در بخش بیمه کشاورزی فشارها و مشکلات خاص خود را در کشورهای در حال توسعه دارد که باید بر حل آنها همت گماشت. بخش عمده این مشکلات را باید ناشی از آزادسازی بازارهای بیمه‌ای و کمبود سرمایه‌گذاری بیمه‌گران از یک سو و کمبود نیروی انسانی متخصص ماهر هم در بخش مدیریت و هم در بخش عملیاتی از سوی دیگر جست‌وجو کرد. در این باره دولت می‌تواند نقش اساسی ایفا کند. مدیریت ریسک مشکل دیگری است که گزارش به آن اشاره می‌کند. مدیریت ریسک در بیمه کشاورزی از نکات بسیار مهم تلقی می‌شود. هرچند در سالهای اخیر مطالعات زیادی در زمینه استراتژی مدیریت ریسک در بیمه کشاورزی صورت پذیرفته اما آغاز طرح مسأله مدیریت ریسک در بیمه کشاورزی به مدتها قبل باز می‌گردد. در حقیقت مطالعه ریسک باید از شناسایی آن شروع شود سپس از لحاظ فیزیکی، مطالعه و ارزیابی شده و سرانجام با توجه به موقعیت مالی تصمیم‌گیری شود که آیا ریسک باید نگهداری شود یا

به سازمانهای حرفه‌ای واگذار گردد. تعدادی از مؤسسه‌های بیمه هم اکنون دارای مطالعات عمیقی از طرق مختلف در امر مدیریت ریسک هستند که می‌توانند از نتیجه این مطالعات برای تهیه طرح بیمه کشاورزی استفاده کنند که عمده خسارت‌های کشاورزان مربوط به چه بخشها با چه دلایلی است در آن صورت می‌توانند گامهای اساسی در جهت کاهش ریسک و پایین آوردن پتانسیل خسارت بردارند و بدین وسیله ضمن حمایت از کشاورزان، با ارائه پوششهای بیمه‌ای مناسب می‌توانند در این رشته رشد تضمین شده داشته باشند. برای درک بیشتر بیمه کشاورزی گزارش، این رشته را به چهار طبقه تقسیم کرده است:

کشاورزی سنتی یا کشاورزی معیشتی:

بخش عمده‌ای از کشاورزان در کشورهای در حال توسعه قسمت اعظم محصولات خود را در خانواده خود مصرف می‌کنند. اندازه مزارع کشاورزی بسیار کوچک، میزان بازدهی پایین، توجیه اقتصادی نداشتن، فعالیت تکنولوژیکی بسیار ابتدایی، بازاریابی بدون برنامه‌ریزی برای فروش مازاد بر مصرف محصولات کشاورزی از ویژگیهای بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه است. وقتی صحبت از بیمه محصولات کشاورزی می‌شود همیشه این بحث پیش می‌آید که کشاورزان کشورهای در حال توسعه به دلیل ویژگیهای یاد شده در زیر حد استاندارد قابل بیمه شدن قرار دارند. یعنی ریسک، شرایط و ویژگی لازم را برای بیمه شدن ندارد. مطالعات، اندک و ناکافی بوده و کشاورز توان پرداخت حق بیمه سنگین را ندارد. در نتیجه طرحهای بیمه‌ای برای این بخش توجیه اقتصادی ندارد و به سختی قابل اجراست. بخش خصوصی هم نمی‌تواند به‌طور مؤثر ایفای نقش کند. طرحهای بیمه‌ای موجود هم به‌طور ناقص اجرا می‌شود و تنها بیمه‌نامه‌های موردی به‌جای پوشش تمام خطر را سازمانهای غیرتخصصی و غیرحرفه‌ای صادر می‌کنند. ارائه پوشش بیمه‌ای محدود برای مزارع کشاورزی کوچک فاقد انگیزه برای کشاورزان است و از آن استقبال نمی‌شود. بخشی از حق بیمه را دولت به‌عنوان سوبسید به‌جای کشاورزان پرداخت می‌کند. همین دلیل و دلایل دیگر موجب شده که نتوان بیمه را یک ابزار مناسب حرفه‌ای و بازرگانی دانست و به همین جهت در این کشورها مردم به بیمه به‌عنوان یک برنامه رفاهی و تامین اجتماعی چشم دوخته‌اند نه یک فعالیت حرفه‌ای بازرگانی. لذا دولت از بودجه خود مبالغ معتابهایی به بخش بیمه کشاورزی به‌عنوان سوبسید حق بیمه کشاورزان اختصاص می‌دهد تا این سیستم بتواند از نظر اقتصادی اداره شده و نقش اساسی و مفیدی برای توسعه بخش کشاورزی داشته باشد.

بخش بیمه تجاری یا بخش در حال تحول:

این بخش شامل کشاورزانی است که مزارعی در ابعاد کوچک یا متوسط دارند. در حقیقت مرحله انتقال از بخش معیشتی به بخش تولید مازاد برای فروش در بازارهای مصرفی است. در این بخش کشاورزانی قرار دارند که دارای مزارع با ابعاد متوسط برای تولید محصولات استراتژیکی نظیر گندم، برنج، ذرت و مزارع کوچک برای تولید محصولات به اصطلاح نقدی نظیر پنبه، نیشکر، چغندر قند، توتون و کاکائو هستند. در اینجا کشاورزان از تکنولوژی پیشرفته تر و سیستم آبیاری بهتری استفاده می کنند. از آنجا که طبقه متوسط جامعه در کشورهای در حال توسعه به سرعت در حال رشد است انتظار می رود کشاورزی توسعه یافته و به سرعت آن را از جنبه معیشتی خارج و به بخش تولید انبوه برای فروش در بازار مصرف سوق دهد. این تحول نقش بسیار اساسی در نیل به هدف افزایش تولیدات کشاورزی که توجیه اقتصادی داشته باشد دارد. شرکتهای چند ملیتی در کشورهای در حال توسعه در امر تهیه ماشین آلات کشاورزی، آماده سازی و اجرای مراحل کاشت و داشت و برداشت محصولات کشاورزی فعالیت می کنند. از امکانات این شرکتها می توان در افزایش آگاهیهای فنی در امر پیشگیری از آفات و خسارتها و همچنین در گسترش بیمه کشاورزی استفاده کرد.

بخش کشاورزی تجاری:

این بخش از تکنولوژی پیشرفته استفاده می کند اما بر اساس خرید انواع خدمات از بخشهای مختلف است و از مجراهای مختلف برای فروش محصولات خود به بازارهایی اقدام می کند. گزارش آنکناد اشاره می کند که در کشورهای در حال توسعه از طرف صنعت بیمه توجه کافی به این بخش نمی شود و علت آن کمبود مهارت و تخصص و نداشتن نیروی انسانی ماهر و متخصص شرکتهای بیمه در امر مطالعه و بررسی و ارائه خدمات متناسب و کافی به کشاورزان است. به همین دلیل است که صنعت بیمه برای ورود به این بخش ناشناخته تأمل و با احتیاط عمل می کند. گزارش می گوید این طرز تفکر در این کشورها باید به کلی تغییر یابد. دلیل دیگر عدم توسعه بیمه کشاورزی به این بخش را گزارش آنکناد قصور مؤسسه های مالی و اعتباری می داند که برای دادن اعتبارات کشاورزی داشتن پوشش بیمه ای را الزامی نمی دانند و به تأمین آن تاکید نمی ورزند. بنابراین همکاری سیستم بانکی توصیه می شود. مؤسسه های بیمه باید عمیقاً به نیازهای مشتریان خود توجه کنند و بر اساس همکاری متقابل، حتی الامکان پوششهای لازم را به آنان عرضه دارند. مؤسسه های بیمه باید با شرایط مناسبی بیمه حوادث کارگران مزارع

کشاورزی را همراه با بیمه ساختمان و ماشین‌آلات و آفات محصولات کشاورزی به مشتریان خود عرضه کنند.

تولیدات تخصصی:

براساس این طرح تولیدات تخصصی در واحدهای کشاورزی با سرمایه‌گذاری زیاد با استفاده از تکنولوژی بسیار پیشرفته انجام می‌گیرد. تولید انواع محصولات کشاورزی در این بخش خارج از سیستم سنتی و معیشتی است و عمدتاً با هدف صادرات انجام می‌گیرد. دربرخی از کشورها این برنامه به سرعت دنبال می‌شود و سرمایه‌گذاری عظیمی به آن اختصاص یافته به طوری که در این کشورها به این بخش به‌عنوان یک منبع درآمد ارزی مؤثر چشم دوخته‌اند. مزارع گلخانه‌ای علمی با استفاده از تکنولوژی، کاشت انواع سبزیجات، میوه و گل مثالهایی از این نوع فعالیتهاست.

در بیشتر موارد به رغم حمایت دولت، بانکها و مؤسسه‌های اعتباری، مؤسسه‌های بیمه پوششهای بیمه‌ای لازم را با پشتیبانی یک برنامه اتکایی جامع در اختیار متقاضیان قرار می‌دهند. باری، سرمایه‌انبرومی در این بخش متمرکز است و بیمه، یک ابزار حمایتی بسیار مهم.

درباره تاریخچه بیمه کشاورزی گزارش می‌گوید همکاری متقابل برای تقسیم ریسک از جمله در بخش کشاورزی قدمت طولانی دارد. در سال ۱۷۸۸ آقای بنجامین فرانکلین اولین بیمه کشاورزی را در قالب بیمه‌نامه رسمی صادر کرد. بعد از اینکه کشاورزان فرانسوی خسارتهای سنگینی از حوادث نامترقبه طبیعی متحمل شدند او طی دستخطی کشاورزان را در مقابل حوادث طبیعی تحت حمایت بیمه قرار داد. به دنبال آن در ایالات متحده آمریکا برای خطرهای ویژه پوشش بیمه‌ای طراحی شد و در اروپا شرکتهای بیمه بازرگانی و شرکتهای بیمه تعاونی با مشارکت کشاورزان تاسیس شد. باری، معرفی بیمه تمام خطر که دربرگیرنده کلیه خطرها برای کشاورزان باشد تا پایان سده نوزدهم به طول انجامید. در سالهای دهه ۱۹۲۰، مؤسسه‌های کشاورزی، مطالعات بین‌المللی متعددی در این زمینه انجام دادند. «اتحادیه ملتها»، بررسی کارشناسی درباره سیستمهای بیمه کشاورزی را در جهان تهیه کرد. در سال ۱۹۳۸ قانون بیمه محصولات کشاورزی در آمریکا و ژاپن به تصویب رسید. در سال ۱۹۳۹ اجرای برنامه بیمه اجباری پنبه در برزیل آغاز شد. در سال ۱۹۴۳ به موجب قانون، مدیریت بیمه موز در کشور جامائیکا تاسیس شد. برزیل و جامائیکا مثالهایی از آغاز فعالیت سازمان یافته در بیمه کشاورزی کشورهای در حال توسعه‌اند.

در سالهای اخیر نیز بیمه کشاورزی مورد توجه ویژه قرار گرفت. در سال ۱۹۷۵ کمیته

مطالعات مالی و بازرگانی آنکناد مطالعه بیمه کشاورزی در کشورهای در حال توسعه را با حق تقدم در دستور کار خود قرار داد. این کمیته بیمه محصولات کشاورزی را در نشست سال ۱۹۸۰ خود مورد بحث و بررسی قرار داد.

آگاهی و اطلاعات در زمینه نیاز به بیمه کشاورزی روز به روز در حال افزایش است و کتابهایی نیز در این رابطه به چاپ رسیده.

این فصل از گزارش با این نتیجه پایان می‌یابد که:

برای تهیه این گزارش و تکمیل اطلاعات مربوط به آن آنکناد اقدام به تهیه پرسشنامه‌ای کرد که در ماه مارس ۱۹۹۱ برای تمام کشورهای در حال توسعه ارسال شد. می‌شد تصور کرد که دسترسی به اطلاعات و آمار دقیق در بسیاری از این کشورها امکان‌پذیر نباشد. اطلاعات و آمار کافی نیست و اغلب ناقص است. اضافه بر اطلاعات پرسشنامه انواع طرحهای بیمه‌ای و سایر اطلاعات در رابطه با بیمه از منابع مختلف نیز گردآوری شده است. نمی‌توان ادعا کرد که مطالعه جامع و کاملی صورت پذیرفته است ولی این بررسی نشان دهنده سیمای کلی از بیمه کشاورزی در کشورهای در حال مطالعه است. پیشنهادهایی نیز ارائه شده است که نیاز دارد در مورد آنها بیشتر مطالعه و تحقیق شود. گزارش تاکید می‌کند که از مطالعات و تجربیات کشورهای توسعه یافته بیشتر باید استفاده شود. زمان باید کافی باشد که از درسها، مطالعات و تجربیات کلیه کشورها بهره‌گیری شود. البته تکیه این گزارش عمدتاً بر روی کشورهای در حال توسعه است. وسیع‌ترین پوشش بیمه کشاورزی یعنی بیمه محصولات کشاورزی در فصل دوم گزارش مورد بحث قرار گرفته است.

در پاسخ پرسشنامه آنکناد که برای تکمیل به کشورهای در حال توسعه ارسال شد، ۴۴ کشور آن را تکمیل و ارسال داشتند که از این تعداد ۲۳ کشور گزارش کرده‌اند که دارای نوعی پوشش برای بیمه محصولات کشاورزی هستند. ۱۹ کشور پاسخ داده‌اند که بیمه محصولات کشاورزی به‌طور معمول به متقاضیان فروخته می‌شود. این فصل از گزارش به بحث در مورد بیمه محصولات کشاورزی از دیدگاه انواع پوشش، حدود پوششها، حق بیمه، نرخ بیمه، نحوه ارزیابی و پرداخت خسارتها اختصاص دارد. مثالهایی هم از کشورهای مختلف به‌عنوان نمونه ذکر شده است. گزارش همچنین به بررسی طرحهای خاص، مشکلات و توصیه‌ها می‌پردازد. بالاخره این فصل با نتیجه‌گیری و ارائه خط مشی کلی در رابطه با بیمه محصولات کشاورزی خاتمه می‌یابد. گزارش می‌گوید بیمه محصول یا محصولات کشاورزی به عوامل متعددی وابسته است. ثبات سیستم کشت و زرع از عوامل اصلی برنامه بیمه در کشاورزی تولید انبوه و بازرگانی است.

به‌ویژه موقعی که بیمه را مؤسسه‌های بیمه خصوصی انجام می‌دهند. بیمه زمانی ساده‌تر و اقتصادی خواهد بود که تولید با استفاده از تکنولوژی و روشهای استاندارد کاشت و داشت برداشت انجام شده و از نظر فعالیت دارای ثبات باشد. در این صورت است که نتیجه فعالیت کشاورزی، اقتصادی و رضایت‌بخش خواهد بود. به عبارت دیگر فعالیت باید در سطحی قرار بگیرد که طبق برنامه بیمه، دسترسی به آن سطح به سادگی امکان‌پذیر بوده و برنامه در مدت زمانبندی شده قابل اجرا باشد. در برخی از کشورها بیمه محصولات معینی طبق قانون اجباری است.

در رابطه با حدود پوشش طبق گزارش آنکتاد پوشش بیمه‌ای شامل خطرهای جنگ، انرژی هسته‌ای و نظایر آن نیست. همچنین عدم‌النفع و زیانهای مالی ناشی از نوسانهای قیمتها و کاهش محصول نیز از استثنائات قرارداد بیمه است. البته لازم به توضیح است که ریسک زیان ناشی از کاهش تولید برای برخی از محصولات بسیار با اهمیت تلقی می‌شود. خطرهایی که محصولات کشاورزی را تهدید می‌کند عبارت‌اند از:

آتش‌سوزی، صاعقه، تگرگ، یخزدگی و برف، طوفان، باد و باران، تاثیرات جوی، گردباد، خسارت ناشی از حیوانات و پرندگان، عملیات خصمانه، زلزله، حرکت زمین، آتشفشان، حشرات موزی و آفات نباتی. خطر خشکسالی گرچه از دیدگاه کشاورزان بسیار مهم است ولی به دلیل حجم سنگین خسارتها و عدم وابستگی آن به خطرهای دیگر، بیمه آن بسیار مشکل است و بیمه‌گران کمتر تمایل به بیمه کردن این ریسک دارند. طبق برآورد آماری، ۵۷ درصد خسارتهای محصولات کشاورزی بین سالهای ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۸ در امریکا ناشی از خشکسالی گزارش شده است. برنامه بیمه محصولات کشاورزی را می‌توان به دو برنامه یکی برنامه بیمه به‌صورت تک خطر یا خطرهای با نام و دیگری چند خطر یا تمام خطر تقسیم کرد. در برنامه بیمه تک خطر یا خطرهای با نام بیمه‌گر زمانی متعهد جبران خسارت است که خسارت و زیان ناشی از خطرهای ذکر شده در قرارداد بیمه باشد، ولی در بیمه محصولات تمام خطر، بیمه‌گر صرف‌نظر از علت حادثه، جز موارد استثنا شده در قرارداد، کلیه خسارتها را در چارچوب قرارداد بیمه تأدیه می‌کند. طبق گزارش از ۲۵ کشوری که به پرسشنامه آنکتاد پاسخ داده‌اند ۲۰ کشور دارای برنامه بیمه با تک خطر یا خطرهای با نام بوده و پنج کشور باقیمانده برنامه بیمه محصولات کشاورزی تمام خطر را در اختیار متقاضیان قرار می‌دهند. در اروپا برای نخستین بار بیمه محصولات کشاورزی از بیمه خطر تگرگ شروع شد زیرا خطر تگرگ تنها خطری بود که برای آنان غیرقابل کنترل بود. بقیه ریسکها را آنها به‌راحتی می‌توانستند تحت کنترل درآورند. در

اروپای شرقی سابق، بیمه محصولات کشاورزی در سطح گسترده‌ای انجام می‌گرفت اما به دلیل مقررات مالی، بار خسارتها کلاً روی دوش دولت مرکزی بود. در کشورهای چکسلواکی و مجارستان، ابتدا محصولات کشاورزی به‌صورت تک خطر و خطرهای با نام برای تگرگ، یخزدگی در فصل بهار و طوفان بیمه می‌شدند که سرانجام بیمه تمام خطر جایگزین سیستم قبلی شد، در کانادا، سوئد، ژاپن و امریکا، بیمه جامع محصولات کشاورزی، دارای سابقه طولانی‌تری است ولی نتیجه فعالیت برای بیمه‌گران همیشه منفی بوده است. از بین کشورهای در حال توسعه، بیمه محصولات کشاورزی به‌صورت تمام خطر در کشورهای هند، سریلانکا، فیلیپین و جمهوری خلق کره اجرا شده است. نتیجه فعالیت در هند، سریلانکا و فیلیپین رضایت‌بخش نبوده است.

براساس بررسی گزارش، توسعه بیمه محصولات کشاورزی از طریق ارائه بیمه‌نامه تمام خطر که فائو آن را برنامه‌ریزی و توصیه کرده در عمل توانسته مطلوب کشاورزان باشد. این طرح برای بخش کشاورزی سنتی مناسب نیست. دلایل متعددی برای این عدم استقبال از طرح وجود دارد. یکی از آنها این است که کشاورزان بخش کشاورزی سنتی در کشورهای در حال توسعه، مشکلات و نیازهای خاص مربوط به خود را دارند که این طرح نمی‌تواند کمکی برای آنها در رفع نیازهایشان باشد. بدین سبب، تعداد کمی از کشاورزان به‌طور اختیاری داوطلب خرید چنین پوششی هستند.

مدرکی وجود ندارد که ثابت کند وجود بیمه‌نامه موجب شده است مؤسسه‌های مالی و اعتباری تسهیلات خود را افزایش دهند. علاوه بر این بیمه نتوانسته به‌عنوان یک ارزش جایگزین، از دیدگاه اعتبار و ثبات بخشیدن به فعالیتهای کشاورزی مطرح شود. مضافاً اینکه بیمه نتوانسته مشوقی برای استفاده بهتر از تکنولوژی و تلاش در جهت بهبود ریسک و افزایش بازدهی با استفاده از تسهیلات به‌وجود آمده باشد. حق بیمه پوششهای بیمه‌ای اغلب پایین و نرخ بیمه کمتر از حد لازم است و به‌ندرت با توجه به شرایط ریسک و با استفاده از تجربه تعیین می‌شود. معمولاً عوامل مدیریتی و سیاسی در تعیین میزان حق بیمه تأثیر می‌گذارد. بدین سبب، افزایش حق بیمه برای ریسکهایی که خسارت زیاد دارند و شرایط آنها پایین‌تر از شرایط ریسکهایی عادی است دشوار به‌نظر می‌رسد.

معمولاً دو روش برای پرداخت خسارت محصولات کشاورزی وجود دارد. روش نخست، پرداخت خسارت کشاورز به میزان کاهش درآمد در اثر تحقق خطرهای بیمه شده است. بر مبنای این سیستم برای ارزیابی و پرداخت خسارت باید منتظر بود تا محصول به‌طور کامل در فصل

مربوط برداشت شود تا قیمت آن به دست آید و براساس قیمت بازار کاهش درآمد کشاورز خسارت دیده محاسبه و از طرف شرکت بیمه تادیه شود. خسارت انسانی (ذهنی) *moral hazard* از مشکلات اساسی این روش است. روش دوم پرداخت هزینه‌های متغیر یا هزینه‌های سرمایه‌گذاری کشاورز تا لحظه وقوع حادثه است. هزینه‌های تولید عبارت‌اند از بذر پرهزینه کاشت، کود، آماده سازی زمین، آبیاری، کارگر، نگهداری، برداشت و سایر هزینه‌های مربوط. در برخی موارد تعهد بیمه‌گر شامل بهره‌ و اماهای دریافتی، حق بیمه و بعضاً درصدی هم به‌عنوان سود کشاورز نیز هست.

از آنجا که میزان خسارت در روش دوم کمتر از روش اول است و بیمه‌گر تنها هزینه‌های متغیر یا هزینه‌های کاشت و داشت و برداشت را می‌پردازد لذا حق بیمه به مراتب کمتر است و کشاورز به‌راحتی می‌تواند آن را پرداخت کند. ضروری است که از پرداخت خسارت‌های کوچک که در نتیجه تغییرات جزئی محصول از یک دوره برداشت نسبت به دوره دیگر پدید می‌آید اجتناب شود. این عمل تا حدودی شبیه بیمه اتکایی مازاد زیان در مدت معین است. در این نوع قرارداد اتکایی بیمه‌گر زمانی در پرداخت خسارت مشارکت می‌کند که سهم بیمه‌گر واگذارنده از خسارت از حد معینی تجاوز کند.

برای مثال اگر ضریب خسارت در این مدت از ۹۰ درصد تجاوز کند در این صورت بیمه‌گر اتکایی پرداخت مازاد بر ۹۰ درصد تا درصد معینی را متعهد می‌شود. درصد تعیین شده که مازاد بر آن را بیمه‌گر اتکایی متعهد می‌شود براساس متوسط تولید در سالهای گذشته محاسبه می‌شود.

به‌رغم اینکه نرخ حق بیمه و میزان حق بیمه مهم‌ترین عامل در تهیه برنامه بیمه محصولات کشاورزی است گزارش تاکید می‌کند که هیچ روش استاندارد و محاسبه فنی آماری خاصی برای تعیین نرخ وجود ندارد. در صورتی که مؤسسه‌های بیمه برای ایفای تعهدات خود باید حق بیمه متناسب ریسک را دریافت کنند و گرنه قادر به پرداخت خسارت نخواهند بود. هر کشاورزی با توجه به پارامترها و عوامل متغیر فرمولهای ابداعی خود را برای محاسبه حق بیمه اعمال می‌کند.

روشهای محاسبه حق بیمه برای روش کاهش درآمد به مراتب بهتر و مناسب‌تر از روشهایی است که برای محاسبه حق بیمه به روش پرداخت هزینه‌های متغیر یا هزینه‌های سرمایه‌گذاری به‌کار می‌رود. لذا گزارش فرمول ساده‌ای را در این رابطه پیشنهاد می‌کند که تا حدودی بتواند پاسخگوی تعهدات بیمه‌گران باشد و کشاورز نیز بتواند آن را پرداخت کند. این فرمول به‌صورت

$$\text{حق بیمه ناخالص} = [E(L) + S] (1-X)$$

$E(L)$ = خسارتهای مورد انتظار

S = حق بیمه عامل ریسک

X = عامل هزینه‌ها

برای اجرای موفقیت‌آمیز یک برنامه بیمه کشاورزی باید سیستمی برای نگهداری ذخیره ایجاد شود تا این سیستم بیمه‌ای بتواند پاسخگوی خسارتهای غیرمترقبه طبیعی و نوسانهای جوی که تعداد زیادی ریسک را همزمان دربرمی‌گیرد باشد. عاملی نیز باید برای خطرهای انسانی و عدم اختیار در انتخاب ریسک اصلح (anti selection) توسط بیمه‌گر که منجر به تشکیل ذخایر می‌شود در نظر گرفت. منظور کردن عامل دیگری نیز برای عدم دسترسی به آمار و اطلاعات صحیح و دقیق و تغییرات ناگهانی آب و هوا و تغییرات جوی ضروری است.

همچنین عوامل مثبت یا منفی دیگری را نیز باید برای زمانبندی دوره تولید محصول و پرداخت خسارت در نظر گرفت. یعنی برنامه تولید باید طبق جدول زمانی پیش‌بینی شده اجرا شود. اگر بیمه‌گر حق بیمه را قبل از پرداخت خسارت در ابتدای شروع اعتبار بیمه‌نامه وصول کرده باشد در این صورت فرصتی خواهد داشت که درآمدی از محل سرمایه‌گذاری حق بیمه‌ها داشته باشد که کمک شایانی برای شرکت بیمه در اجرای تعهداتش خواهد بود. ولی اگر قرار باشد حق بیمه در پایان دوره برداشت محصول پرداخت شود در این صورت بیمه‌گر نیازمند منابع مالی کافی برای پرداخت خسارتها است ضمن اینکه از درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری حق بیمه‌ها هم محروم خواهد بود. کلاً عوامل موثر در حق بیمه را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد. گروه اول عوامل موثر در ریسک بیمه شده است. گروه دوم عوامل مؤثر ناشی از هزینه‌ها که شامل هزینه‌های اداری، هزینه تحصیل، هزینه‌های پژوهشی و مطالعاتی و هزینه معرفی و تبلیغات است. ضروری است که سطح هر دو گروه از عوامل یاد شده درحد معقول و پذیرفتنی باشد. بی‌دقتی در محاسبه عوامل موجب خواهد شد که برنامه بیمه محصولات کشاورزی با موفقیت همراه نشود و راه بی‌توسعه‌گی در پیش گیرد.

در این رابطه سازمان نظارتی و کنترلی در جهت تحقق هدفها و محاسبه حق بیمه صحیح ریسک می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند. گزارش می‌گوید باید پذیرفت که وضع اطلاعات در کشورهای در حال توسعه اسفناک است. آمارها اغلب ناقص و غیرواقعی است بنابراین محاسبه‌های ریاضی با تکیه بر این اطلاعات و آمار بسیار دشوار است. ضروری است که در

کشورهای در حال توسعه روشهای تهیه آمار و اطلاعات اصلاح و سیستمی پایه‌ریزی شود تا به کمک آن بتوان آمار و اطلاعات دقیقی برای محاسبه حق بیمه در دسترس داشت.

بحث بعدی گزارش در رابطه با ارزیابی خسارتها و اظهارنظر نسبت به آنها برای انواع مختلف بیمه محصولات کشاورزی است. روشهایی که برای ارزیابی خسارتها اعمال می‌شود غالباً مطلوب نیست. در صورتی که اعتبار شرکت بیمه در این است که محاسبه‌ها دقیق و صحیح باشد و کشاورز بیمه شده هم باید بپذیرد که تنها خسارت واقعی حق اوست نه ارقام ادعا شده. در پاسخ پرسشنامه آنکتاد از ۲۵ کشوری که بیمه‌های خاص محصولات کشاورزی را عرضه می‌دارند ۹ کشور بیمه‌نامه براساس زیان از دست دادن میزان درآمد، ۱۲ کشور براساس هزینه تولید و ۴ کشور بقیه از هر دو روش استفاده می‌کنند. در هند خسارت برای تک تک بیمه‌گذاران محاسبه نمی‌شود بلکه خسارتهای همه بیمه‌گذاران یک منطقه که در اثر تحقق خطر بیمه شده زیان دیده‌اند یکجا به عنوان یک واحد محاسبه و به نسبت بین بیمه‌گذاران تقسیم می‌شود. نیشکر محصولی است که پر از تولید براساس بازاریابی از مجرای واحدی وارد بازارهای معین می‌شود. از مراحل کاشت و داشت و برداشت محصول نیشکر هم می‌توان خسارت را ارزیابی کرد. به همین دلیل است که در بیشتر موارد تنها یک کارمند برای سرپرستی ۱۵۵ تا ۱۶۰ مزرعه نیشکر تعیین می‌شود که معمولاً سالی چهار مزرعه به‌طور نمونه مورد بازرسی قرار می‌گیرند و گزارش برای آنها تهیه می‌شود.

برنامه مؤسسه‌های بیمه خصوصی برای ارزیابی خسارت در این موارد اعزام یک نماینده یا یک گروه برای کارشناسی خسارت است. در شیلی و قبرس ارزیابی چشمی یا مشاهده‌ای برای خسارت متداول است. گزارش می‌گوید سیستم واحدی برای ارزیابی خسارت در کشورهای در حال توسعه وجود ندارد. هر کشوری بسته به موقعیت خود از روش ویژه‌ای که نتیجه بهتری برای بازار داشته باشد جهت ارزیابی خسارت استفاده می‌کند.

گزارش می‌گوید یکی از موانع رشد بیمه کشاورزی در کشورهای در حال توسعه نبودن ابزار و امکانات لازم برای ارزیابی خسارت است. کارشناسی خسارت یکی از رشته‌های تخصصی مؤسسه کارشناسان خسارت چارتر انگلیس است. در شیلی از خدمات کشاورزان ماهر به عنوان کارشناسان مستقل به‌طور نیمه وقت استفاده می‌شود. در بیشتر کشورهای در حال توسعه از کشاورزان بومی یا سایر افراد که دوره تخصصی لازم را دیده‌اند برای کارشناسی خسارت استفاده می‌شود. دلیل عمده ناچیز بودن رقم اغلب خسارتهاست.

در بعضی از کشورها یکی از اعضای تیم کارشناسی از بین کشاورزان بومی همان منطقه

انتخاب می‌شود مثل فیلیپین؛ سایر اعضای تیم نیز از فن‌آزمودگان اداره تولیدات کشاورزی و نماینده محلی اداره کشاورزی انتخاب می‌شوند. اگر خسارت سنگین و تعداد پرونده‌ها زیاد باشد در آن صورت گروه‌های متعدد کارشناسی برای ارزیابی خسارت انتخاب می‌شوند. گزارش در جهت توسعه بیمه کشاورزی پیشنهاد می‌کند که گروه‌ها و شرکت‌های تخصصی مستقل ارزیابان خسارت تشکیل شود. به دنبال آن پیشنهاد می‌کند که کارشناسان می‌توانند از بین دانش‌آموختگان دانشکده‌های کشاورزی و مؤسسه‌های تحقیقاتی وابسته انتخاب شوند. کشور فیلیپین گام‌های اولیه را برداشته و کشور زیمبابوه (در بیمه توتون) از خدمات متخصصان حرفه‌ای استفاده می‌کند.

نتیجه کارشناسی برای بررسی و ارزیابی نتیجه آن باید ثبت شود. ممکن است از روش یکپارچه‌ای برای کارشناسی استفاده شود بنابراین نحوه کارشناسی باید مشخص باشد. در کشور قبرس نحوه محاسبه و کارشناسی خسارت در محل معینی در مرکز روستا برای مشاهده و بررسی کشاورزان خسارت دیده در معرض دید همگان قرار داده می‌شود.

مشکلات خاص بخش کشاورزی سنتی، بیمه بازرگانی و تخصصی و بازرگانی در گزارش آنکتاب به طور مشروح مورد بررسی قرار گرفته است. طرح‌های مختلف بیمه محصولات کشاورزی که تاکنون اجرا شده و در عمل موفقیت‌آمیز نبوده دنبال نشده است. بعضی از مؤسسه‌های بیمه مجری طرح‌های بیمه کشاورزی نیز دچار زیانهای هنگفتی شده‌اند. گزارش می‌گوید طرح خاصی وجود ندارد که به عنوان الگو برای کشورهای در حال توسعه پیشنهاد شود. به‌رغم ناکامی طرح‌های مختلف بیمه کشاورزی که گزارش به آنها اشاره کرده ولی واقعیت انکارناپذیر اینکه در درازمدت منافع کلی حاصل از این طرح‌ها از نظر مالی، اجتماعی و روانی برای کشاورزان زیان ناشی از عدم موفقیت طرح‌ها را جبران می‌کند. در نتیجه اجرای این برنامه‌ها به نفع کشاورزان، جامعه و دولت است. منافع حاصله از بیمه برای مدت زمان معینی است.

نیاز فوری و ضروری برای توسعه و افزایش محصولات کشاورزی در درجه نخست بهبود وضعیت اقتصادی کشاورزان است. بیمه بخشی از مجموعه خدمات مورد نیاز کشاورزان است. برنامه بیمه محصولات کشاورزی باید از جنبه‌های مختلف مورد ارزیابی دقیق قرار گیرد. تصمیمات باید براساس مطالعه استراتژی‌های جایگزین صورت پذیرد. هدف برنامه باید به روشنی تعریف شود. سوبسید باید هدفدار و نتایج آن قابل ارزیابی باشد. دخالت دولت نباید به شکل کمک مستمر مطرح باشد بلکه دخالت دولت به‌عنوان حمایت از کشاورز باید برای مواقعی باشد که قیمت پایه برای محصول پایین آمده و تولید برای کشاورزان غیراقتصادی شود

در این صورت دولت باید به قیمت تضمینی، محصولات را از کشاورزان خریداری کند. برای فایز آمدن به مشکلات ناشی از وقوع خطرهای نامترقبه و فاجعه‌آمیز گزارش پیشنهاد تهیه پوشش اتکایی را می‌دهد. تجزیه و تحلیل مقطعی نتایج حاصله از اجرای طرح در مقابل تغییرات باید در برنامه منظور شود. همان‌طور که تاکنون در اغلب موارد انجام شده است تحقیق در مورد برنامه بیمه مناسب انواع محصولات کشاورزی برای کشاورزان سنتی باید تداوم یابد. طرح حمایت ملی برای مقابله با حوادثی که فاجعه ملی تلقی می‌شود در دست بررسی است. پیشنهاد مشخصه گزارش این است که دولت‌ها باید طرحهای ساده‌تری برای حمایت از کشاورزان در مقابل تحقق خطرهایی که فاجعه تلقی می‌شوند که تعداد و میزان خسارتها بالاست، برنامه‌ریزی کنند. از آنجا که تواتر این گونه خسارتها بسیار کم است دولت‌ها می‌توانند چنین حمایتی را برنامه‌ریزی کنند. در پاکستان به موجب طرحی هرگاه در اثر وقوع خطرهای نامترقبه تعریف شده‌ای که فاجعه ملی تلقی می‌شود اگر خسارت بیش از ۷۵ درصد درآمد پیش‌بینی شده باشد دولت خسارتهای وارده را به میزان تعیین شده جبران می‌کند. چون بیمه محصولات کشاورزی جذابیت لازم را برای بخش خصوصی صنعت بیمه ندارد و آنها یا قادر نیستند آن را اجرا کنند یا تمایل به فعالیت در این رشته ندارند بنابراین دخالت دولت در مطالعه، طراحی و اجرای برنامه بیمه کشاورزی اجتناب‌ناپذیر است. ارائه تسهیلات لازم دولتی و بیمه کشاورزی امکان‌پذیر است. نقش و وظایف هر سازمان باید به روشنی بیان و تعریف شود. بعضی از کشورها مؤسسه‌هایی نظیر مؤسسه بیمه سپرده و شرکت تضمین اعتبارات (هند) و طرح بیمه تضمین اعتبارات کشاورزی (نیجریه) به منظور تشویق مؤسسه‌های مالی برای تضمین باز پرداخت اعتبارات کشاورزی تاسیس کرده‌اند. پرداخت بدهی بدهکاران بدحساب را این مؤسسه‌ها برعهده دارند. تهیه پوشش اتکایی که موجب افزایش تامین و گستردگی حمایت از کشاورزان است در این رشته بسیار مشکل و گران است. کمتر بیمه‌گر اتکایی به دلیل غیراقتصادی بودن فعالیت در این حرفه تمایل به ارائه چنین پوششی دارد. مگر اینکه حق بیمه کامل براساس ارزیابی دقیق ریسک را دریافت کرده و روشهای ارزیابی و محاسبه دقیق خسارت به‌طور کارآمد و مؤثر قابل استفاده باشد.

درباره کشاورزی نیمه بازرگانی گزارش اجرا و تداوم طرح بیمه کشاورزی را براساس تحولات این رشته از طریق بیمه‌های گروهی، شرکتهای تعاونی، کنسرسیوم مؤسسه‌های بیمه خصوصی همراه با مطالعات و تهیه اطلاعات و آمار صحیح برای ارزیابی ریسک و تعیین نرخ، اعمال فزانشیز و کسورات مؤثر بر مبنای طرحهای گروهی توأم با مدیریت مؤثر عملی می‌داند.

در تشریح مبانی همکاریهای گروهی، گزارش پیشنهاد می‌کند که کشاورزان به طبقات مختلف ریسک براساسی عوامل مختلف نظیر به‌کارگیری روشهای مختلف تولید محصول، سابقه اعتبارات، میزان دارایی و مالکیت زمین، دسترسی به شبکه‌های آبیاری و نظایر آن تقسیم شوند. تعداد زیادی از مؤسسه‌های تعاونی کشاورزی قبلاً تاسیس یافته و در حال فعالیت هستند. می‌توان به دامنه فعالیت آنها بیمه را نیز افزود.

تعاونیهای کشاورزی می‌توانند به‌عنوان واسطه‌های بیمه فعالیت کرده، ریسکهای اعضای تعاونی را نزد بیمه‌گران خوب و شناخته شده بیمه کنند. از آنجا که مؤسسه‌های بیمه خصوصی کشورهای در حال توسعه در ابعاد مختلف هستند و از نظر سرمایه و ذخایر محدود و از طرفی اداره بیمه کشاورزی نیازمند سرمایه‌گذاری در سطح وسیعی است گزارش پیشنهاد می‌کند تشکیل کنسرسیوم برای بیمه کشاورزی توسط مؤسسه‌های بیمه خصوصی می‌تواند راه حل مفیدی باشد. به‌هرحال می‌توان توصیه کرد که این کشورها از موارد ساده و آسان برای طرحهای بیمه‌ای خود و ارزیابی خسارت کمک گیرند. بهتر است دامنه پوشش بیمه‌ای محدود به خطرهای خاص با نام یاد شده و از صدور بیمه‌نامه‌های تمام خطر براساس میزان درآمد خودداری شود. گزارش تاکید می‌کند که باید این تفکر جا بیفتد که بیمه در ابتدای شروع برنامه همانند ابزاری است که نقش بسیار موثری در افزایش تاثیر اعمال تکنیکهای مدیریت ریسک دارد. طرفین قرارداد باید درک صحیح و درستی از مدارک و اطلاعات قرارداد داشته باشند. در بخش کشاورزی بازرگانی طرح بیمه باید براساس بررسی جنبه‌های اقتصادی برنامه‌ریزی شود. گزارش اشاره دارد به اینکه در این بخش سیستم تولید محصولات نقدی دارای ثبات است و با برنامه در مناطق و مزارع کوچک انجام می‌گیرد برخلاف، محصولات اساسی و تولیدات عمده کشاورزی که متشکل از تعداد بیشماری از کشاورزان کوچک است در سطح گسترده منطقه یا در سطح کل کشور پراکنده است. در این بخش بهتر است که تهیه پوشش بیمه‌ای به خود کشاورزان واگذار شود که با توجه به جنبه‌های بازرگانی خود اقدام به تهیه بیمه‌نامه کنند.

در آغاز برنامه می‌توان بیمه را از چند محصول انتخابی و شناخته شده و سودآور شروع کرد. اعمال مقررات و محدودیت پوشش بیمه‌ای ضروری است ولی بدان مفهوم نیست که وجود مقررات و محدودیتها موجب پیشگیری از وقوع خسارتهای زیاد و سنگین است بلکه احتمال وقوع حادثه منجر به خسارتهای بیشمار همیشه وجود دارد. مهم‌ترین مسأله در اینجا مدیریت تولید و اعمال روشهای مدیریت ریسک در اجراست. پوشش بیمه‌ای باید مطالعه شده و آماده عرضه باشد. بهتر است طرح شامل مقرراتی برای تخفیف در حق بیمه برای بیمه‌گذاران بدون

خسارت و افزایش حق بیمه بیمه‌گذارانی که دارای سابقه خسارت بالا هستند باشد. همکاری بین بانکها و مؤسسه‌های بیمه در حال حاضر ناکافی و در سطح پایینی قرار داد که نیازمند افزایش است.

باید تلاش شود برخی از پوششهای بیمه‌ای که مختص مناطق شهری است نظیر بیمه حوادث، بیمه ساختمانها و محتویات آنها، بیمه ماشین‌آلات و تجهیزات و نظایر آنها به مناطق روستایی نیز گسترش یابد. سرانجام، در مورد بخش کشاورزی صنعتی که با سیستم تولیدات تخصصی اداره می‌شود گزارش ویژگی این بخش را در تولیدات مکانیزه می‌داند که باید همانند یک واحد صنعتی با آن رفتار کرد. پوشش بیمه‌ای چنین بخشی باید با توجه به ویژگیهای تخصصی با تکیه بر نیازهای واقعی آن تنظیم شود. این بخش نیازمند تکنولوژی بسیار پیشرفته بوده و تراکم سرمایه آن بسیار بالاست. به هر حال میزان بهره‌وری و سود حاصله از تولیدات تک تک واحدهای کشاورزی باید به دقت محاسبه و پوشش بیمه‌ای مورد نیاز براساس آمار و اطلاعات صحیح طراحی شود. در صورتی که درآمد نهایی تکافو کند، بیمه‌گر می‌تواند تامین بیمه‌ای جامع و مناسبی را پیشنهاد کند. در ارزیابی ریسک بیمه شده توجه بیمه‌گر به مدیریت بیمه‌گذار الزامی است و توجه به نحوه اداره واحد باید قبل از ورود به بحث در مورد شرایط و نرخ انجام گیرد. با توجه به وضعیت بیمه‌گذار صدور بیمه‌نامه برای کل واحد کشاورزی متداول است به شرطی که قبل از آغاز آثار بیمه‌ای شرایط قرارداد به روشنی به بیمه‌گذار تفهیم شود. از آنجا که بیمه بخشی از خدمات مالی به‌شمار می‌آید ارائه خدمات بیمه‌ای با توجه به انواع بازارها از طریق بخش دولتی یا خصوصی امکان‌پذیر است. دبیرخانه آنکتاب در بررسی پرسشنامه‌های دریافتی از کشورهای در حال توسعه گزارش می‌کند که از میان کشورهای که به نحوی بیمه محصولات کشاورزی را اجرا می‌کنند در ۱۴ کشور این برنامه را مؤسسه‌های دولتی یا نیمه دولتی در ۸ کشور مؤسسه‌های بیمه خصوصی که از میان آنها در دو کشور بیمه محصولات کشاورزی از طریق صندوق بیمه مشترک محصولات کشاورزی با مالکیت مؤسسه‌های بیمه خصوصی اداره می‌کنند. در ۵ کشور این طرح با مشارکت هر دو بخش دولت و خصوصی اجرا می‌شود. یک کشور هم به پرسشنامه آنکتاب هیچ پاسخی نداده است.

گزارش در ادامه می‌افزاید زمان آن فرارسیده که بخش خصوصی بیمه که تاکنون نقش اندکی در طراحی و اجرای برنامه‌های بیمه کشاورزی داشته نقش بیشتری ایفا کند. مکزیک و ونزوئلا بهتر از کشورهای دیگر عمل کرده‌اند. در اجرای هرچه بهتر بیمه کشاورزی بهترین راه تشویق مؤسسه‌های بیمه خصوصی برای تاسیس کنسرسیوم بیمه است. ایجاد کنسرسیوم بیمه متشکل

از مؤسسه‌های بیمه خصوصی به‌ویژه برای آن کشورهایی که هنوز موفق نشده‌اند بیمه کشاورزی را تا حد لزوم گسترش دهند یا کشورهایی که خسارتهای سنگینی را متحمل شده‌اند روش مناسبی است. در رابطه با بیمه و هزینه‌های تولید گزارش تاکید می‌کند که بیمه باید بخشی از هزینه‌های قانونی در کلیه بخشهای کشاورزی به‌شمار آید.

بیمه دام عنوان فصل سوم گزارش آنکتاب است. در این بحث منظور آنکتاب از دام آن دسته از حیوانات است که مصرف اقتصادی دارند، پرورش طیور و ماهی جزو این گروه از حیوانات در این گزارش محسوب شده است. به موجب این تعریف پرورش طیور و ماهی همچنین پرورش چارپایانی نظیر گاو و گوسفند به منظور استفاده از گوشت آنها برای مصارف غذایی و استفاده از پشم و پوست برای سایر مصارف اقتصادی انجام می‌گیرد. سرمایه‌گذاری در بخش دام که قریب به اتفاق کشاورزان سرمایه عمده‌ای را به آن اختصاص می‌دهند نیازمند حمایت است. بنابراین بیمه دام یکی از پوششهای مهم بیمه کشاورزی در کشورهای در حال توسعه است که در هر دو بخش یعنی پرورش دام به‌طور سنتی و مکانیزه و پرورش دام متمرکز باید مورد توجه خاص قرار گیرد. سرمایه‌گذاری در بخش دام عمدتاً از طریق تسهیلات اعتباری صورت می‌گیرد. گزارش اشاره می‌کند که گسترش پوشش بیمه به‌عنوان تأمین سرمایه‌گذاری در سطح خرد از طریق اعطای تسهیلات اعتباری برای افزایش قدرت و توان مالی کشاورزان توأم با پوشش بیمه‌ای نقش مهمی ایفا می‌کند و در سطح کلان نیز بیمه به‌عنوان تضمین و پشتوانه می‌تواند سطح اعتبارات تخصیص یافته به این بخش را با برنامه‌ریزی از قبل افزایش دهد. در بسیاری از کشورها بیمه به‌عنوان تأمین اساسی پذیرفته نمی‌شود ولی برای مؤسسه‌های مالی و اعتباری به‌عنوان مکمل تضمین اهمیت شایانی دارد. گزارش پیشنهاد می‌کند که در مذاکره با مؤسسه‌های مالی و بانکی برای اعطای تسهیلات اعتباری به امر پرورش دام بیمه به‌عنوان تضمین بازپرداخت اعتبارات به‌عنوان یک ابزار ضروری به آنان تفهیم شود. در پاسخ به پرسشنامه دبیرخانه آنکتاب از ۲۸ کشوری که در آنها بیمه دام به کشاورزان عرضه می‌شود در ۱۵ کشور مؤسسه‌های بانکی و اعتباری داشتن بیمه دام برای دریافت اعتبار برای کشاورزان متقاضی الزامی است. در بیمه دام مدیریت ریسک اهمیت دارد. برای مثال محل نگهداری دام باید دارای حداقل شرایط استاندارد باشد. دامها در مقابل امراض واکسینه شده و تحت مراقبتهای بهداشتی قرار داشته و به‌طور مرتب کنترل شوند. از بین ۲۵ گزارش رسیده به دبیرخانه آنکتاب در ۱۱ کشور بیمه‌گران خواهان ارائه گواهی بهداشت محیط و سلامتی دام برای صدور بیمه‌نامه هستند در حالی که در ۴ کشور تنها به کنترل بهداشتی عادی متداول اکتفا می‌شود. در بقیه کشورها نیز رعایت استانداردهای

بهداشتی باید مورد توجه قرار گیرد.

گزارش آنکتاد در رابطه با بیمه دامهای وارداتی که به منظور افزایش تولید و بهبود بهره‌وری انجام می‌گیرد از دیدگاه بیمه‌گر محدود کننده حق انتخاب اصلح ریسک به‌شمار می‌آید که در نهایت به ضرر شرکت بیمه تمام می‌شود و موجب عدم موفقیت طرح بیمه دام خواهد شد. گزارش پیشنهاد می‌کند که بیمه دامهای وارداتی باید همراه با بیمه دامهای داخلی تحت یک طرح توأم بیمه شوند. به موجب مطالعات آنکتاد بیمه دام یکی از قدیمی‌ترین بیمه‌هاست که سابقه تاریخی آن به بابل‌ها نسبت داده می‌شود. بیمه دام در اروپا قریب به هفتصد سال براساس تعاونی در تعدادی از کشورها اجرا شده است. تعداد زیادی از کشورهای در حال توسعه هم اکنون دارای نوعی بیمه دام هستند. در بیمه دام تعهد بیمه‌گر شامل فوت ناشی از حوادث و بیماری است که در برخی از موارد فوت ناشی از جراحی، زایمان، نگهداری و ازکارافتادگی دایمی را نیز دربرمی‌گیرد. تأمین بیمه‌ای شامل کاهش بهره‌وری، کاهش میزان شیردهی و عدم‌النفع نیست. سایر عواملی که در تهیه طرح بیمه دام مؤثرند عبارت‌اند از: حوزه جغرافیایی اجرای طرح، محل نگهداری دام، نژاد، طاعون، سن، خطرهای مورد پوشش، سرمایه بیمه شده، نرخ بیمه و بالاخره استراتژی مدیریت دام. مطالعات آنکتاد نشان می‌دهد بیمه دام ساده‌ترین نوع بیمه کشاورزی است. با عرضه و فروش بیمه دام می‌توان سایر انواع بیمه کشاورزی را نیز توسعه بخشید. اطلاعات و آمار نشان می‌دهند که بیمه دام کلاً خودکفاست بدین مفهوم که ضریب خسارت در حدی است که نیازمند کمک دولت نیست حتی در بخش کشاورزی سنتی طرح بیمه دام زیان‌آور تلقی نمی‌شود و به راحتی می‌توان در تمام کشورهای در حال توسعه در کلیه انواع بخشهای کشاورزی بدون دریافت هیچ گونه کمکی آن را توسعه داد. بزرگ‌ترین مشکل بیمه دام را می‌توان در گسترش آن به مناطق جدید پرورش دام که در آن مناطق تعداد بیشماری دام نگهداری می‌شوند جست‌وجو کرد به طوری که بیمه دام بتواند به عنوان یک ابزار مؤثر در رشد و توسعه اقتصاد روستایی به‌شمار آید.

برخلاف بیمه محصولات کشاورزی در بیمه دام دخالت دولت و سیاست در حداقل ممکن است. فعالیت مؤسسه‌های بیمه خصوصی می‌تواند تاثیر زیادی در توسعه آن داشته باشد. از آنجا که آمار دقیق در مورد مرگ و میر دام در دست نیست اطلاعات اغلب ناقص و برای اتخاذ تصمیم کافی به نظر نمی‌رسد و از سوی دیگر کشت علوفه و چراگاهها از معیار مطلوبی برخوردار نیست. توسعه بیمه دام تنها از طریق استفاده از روشهای غیر متمرکز امکان پذیر است بدین مفهوم که ریسک دام را مؤسسه‌های مسؤول پذیرفته و خسارتها را می‌پردازند.

بیمه‌نامه‌های مخصوصی نیز صادر می‌شود که ریسک زایمان حیوانات گرانقیمت را پوشش می‌دهد. فوت گوساله در هنگام زایمان، بعد از زایمان یا گوساله‌های ناقص عجیب‌الخلقه از جمله پوششهای بیمه دام است. بیمه فوت بچه حیوانات متعدد در یک زایمان تنها از طریق صدور بیمه‌نامه‌های خاصی امکان‌پذیر است و برای بیمه بیماریهای واگیردار نیز باید بیمه‌نامه خاصی طراحی شود. بیمه عدم‌النفع ناشی از امراض دامی از آنجا که به شدت تولید و بهره‌وری را کاهش می‌دهد نرخ بسیار بالایی دارد ولی قابل بیمه شدن است. بیمه دیگری که می‌توان برای دام عرضه کرد بیمه‌نامه‌های کوتاه مدت حمل و نقل حیوانات به منظور نمایش و فروش در جای دیگر است. براساس طبقه‌بندی، حیوانات به ریسکهای مختلف تقسیم می‌شوند. خطرهای ناشی از تأخیر در بازرسی و بازدید لاشه حیوانات مرده قابل بیمه شدن است. می‌توان پوشش بیمه‌ای برای آن طراحی کرد ولی ریسک ناشی از تأخیر در دفع لاشه حیوانات مرده جزو خطرهای غیرقابل بیمه شدن است. جزو شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های دام حفظ و نگهداری حیوانات در شرایط استاندارد و توجه به محیط زیست اطراف و تخلیه به موقع ضایعات دامی از محل نگهداری و محیط اطراف و نظافت جزو تعهدات بیمه‌گذار است و موجب بهبود ریسک خواهد شد. شیوع بیماریهای واگیردار از خطرناک‌ترین ریسکهای دامی است و هنوز غیرقابل بیمه است.

سیل و طوفان نیز جزو خطرهایی هستند که دام را تهدید می‌کنند بنابراین تهیه برنامه بیمه اتکایی مازاد زیان سالانه برای این خطرها ضروری است. البته این نوع بیمه اتکایی از پوششهای بسیار گران است که باید با بیمه‌گران اتکایی مذاکره و در مورد حق بیمه تفاهم شود.

بیمه طیور و ماکیان، عنوان فصل پنجم گزارش آنتن‌داد است. طی دو دهه گذشته پرورش طیور بالاترین و سریع‌ترین رشد را در بخش کشاورزی اغلب کشورهای دنیا داشته است. بیمه طیور تنها برای مرغدارها و پرورش طیور در مزارع و شرکتهای بازرگانی متداول است. بیمه پرورش طیور سستی که غیراقتصادی است به دلیل فقدان اطلاعات، آمار و غیراقتصادی و غیرحرفه‌ای بودن فعالیت و نداشتن ابزار لازم برای کنترل ریسک و بالابودن خطرهای انسانی در شرایط فعلی عملی نیست. بیمه طیور به دلیل رعایت استاندارد و مراقبتهای بهداشتی و کنترل ریسک برای بیمه‌گران مطلوب است. ولی به دلیل ویژگیهای خاصی پرورش طیور طرح بیمه متناسب با ریسک هنوز در تعدادی از کشورهای در حال توسعه به مرحله اجرا نرسیده است. در این بیمه، بیمه‌گر خسارت و زیان ناشی از تلف شدن طیور در اثر حادثه و بیماریها را پرداخت می‌کند. استثنائات این پوشش، خسارتهای ناشی از عملیات بدکارانه و خرابکاری، سرقت، عدم

مهارت و تخصص در نگهداری و پرورش، قصور و غفلت، ناپدید شدن طیور و صدمات جسمی عمدی است.

در رابطه با روش صدور بیمه‌نامه گزارش تاکید می‌کند که استانداردهای لازم برای شیوه پرورش طیور و پرندگان و همچنین مدیریت واحدهای تولیدی باید مورد توجه قرار گیرد.

فصل ششم گزارش آنکتاد مربوط به تهیه آبزیان است. به موجب تعریف سازمان فائو منظور از آبزیان غیر از ماهی است. براساس این تعریف آبزیان (aquaculture) شامل پرورش ماهی، خرچنگ، قورباغه، میگو و همانند آنها به صورت حرفه‌ای است که طیف گسترده‌ای از جانورانی آبی را شامل می‌شود. فعالیت در این حرفه به مفهوم ایجاد واحدهای بازرگانی پرورش گونه‌های مختلف آبزیان به منظور تولید انبوه برای عرضه به بازار مصرف است که از طریق فعالیت‌های انفرادی و گروهی امکان‌پذیر است. گزارش آنکتاد تفاوت پرورش آبزیان با ماهیگیری را در این می‌داند که هرگاه هدف صید ماهی با سایر آبزیان از دریاها، آزاد، دریاچه‌ها و رودخانه‌ها باشد که برای همگان امکان‌پذیر است به آن ماهیگیری اطلاق می‌شود. زمانی ماهیگیری جزو حرفه پرورش آبزیان محسوب می‌شود که شخص یا شرکتی در یک منطقه به صورت حرفه‌ای اجازه پرورش و تولید انواع جانوران دریایی از جمله ماهی را در سطح انبوه داشته باشد. با این تعریف و استانداردهایی که فائو برای این حرفه تعیین کرده به این نتیجه می‌رسیم فعالیت‌هایی که در این زمینه در کشورهای در حال توسعه انجام می‌گیرد رانمی‌توان تولید و پرورش آبزیان دانست بلکه کلیه این فعالیتها در همان محدوده صید ماهی قرار می‌گیرد که به‌طور سنتی، ماهیگیران غیرحرفه‌ای از دریا، رودخانه یا از آبهای ساحلی صید می‌کنند.

بنابراین ارائه پوشش بیمه‌ای برای از دست دادن ماهی که در آب است مشکل بوده. در حقیقت مفهومی ندارد برای اینکه مادامی که ماهی در آب است، تعلق به هیچ شخصی ندارد که آن شخص بتواند ادعای خسارت کند و در ثانی چگونه می‌توان چنین خسارت و زبانی را ارزیابی و محاسبه کرد. داشتن نفع بیمه‌ای که لازمه صدور بیمه‌نامه برای دارنده آن نفع است در اینجا وجود خارجی ندارد. تولید و پرورش انواع آبزیان به صورت تجاری و تخصصی در سطح انبوه و در محیط محصور شده قابل بیمه شدن است.

طرح بیمه پرورش آبزیان به دلیل فقدان اطلاعات و آمار کافی و همچنین عدم دانش، تخصص و تکنیک‌های پرورش ماهی و آبزیان هنوز در کشورهای در حال توسعه در مراحل ابتدایی است. از بین ۴۴ کشور مورد مطالعه تنها در ۶ کشور بیمه آبزیان عرضه می‌شود. گزارش اشاره می‌کند با توجه به امکان رشد بالقوه این رشته در کشورهای در حال توسعه مؤسسه‌های

بیمه باید خود را برای بیمه آبریزان تجهیز کنند و دانش و تخصص این رشته فنی حرفه‌ای را فراگیرند. پیشنهاد مشخصه‌ای که گزارش می‌دهد این است که بهتر است بیمه‌گران در کشورهای در حال توسعه به جای تهیه طرح مستقیماً از دانش و تخصص بیمه‌گران اتکایی استفاده کنند و با کمک و همکاری آنان پوشش بیمه‌ای مناسب به مشتریان خود عرضه نمایند. باری، تهیه طرح بیمه آبریزان بستگی مستقیم به محل و شیوه پرورش آنان دارد. برای اجرای طرح بیمه آبریزان باید اطلاعات زیر در دسترس باشد: انواع آبریزان، سن یا دوره زندگی (دوره اعتبار قرارداد بیمه)، خطرهای بیمه شده، سرمایه بیمه شده، تعهدات بیمه‌گر، نرخ بیمه، مدیریت محل تولید، شیوه و نحوه ارزیابی خسارت، محل پرورش و تجهیزات و تاسیسات.

منبع:

Unctad Study On Agricultural Insurance, *Insurance Journal*, July-Aug-Sept 1993, PP.33-40.

